

11/01/11 Katokatoni

Misi Kakili

E na macawa sa oti sa mai yala toka na noda vakarorogo ena veika e vakaivolataka o Misi Kakili ena nona sa mai takali kina ena mataka ni Vukelulu na ika2 ni Okotova 1839 na taci Rokotui Dreketi o Bativuaka. A sa lewai me le rua vei ratou na watina me rau kuna me rau bulu vata. E tukuni ni gauna e sa voleka tiko kina ni mate, era mai tubera na tabua na wekana me nona vatu me viritaki ena vunika e tukuni ni sogota na salaniyalo, kevaka e dua e cala nona iviri ena tarovi na watina mera kua ni salavata kei na turaga, me isau ni nona sega ni kila na viri. Gauna sa cavuka kina na nona icegu, sa ra tabalaka sara na wekana kei na nona lewenivale na veitagicaki, oti sa ra talai sara na mata vei ira na dau keli ibulubulu mera mai vakasilima na yagonimate. Sa ra vakasilima oti sa qai vakadavori ena masi kei na ibe, qusi vakamaqosa sara me mamaca, oti sa ra qai vakasuluma, era ukutaki vinaka sara me vaka ga e dua sa vakarau vakaitavi ena soqo levu. Sa vakaisulu oti sa qai soli e ligana e dua na iwau me davo toka e serena me kilai tiko ni turaga qaqa. Sa qaravi oti kece na veika vua na turaga, sa ra qai gole mai na yalewa mera reguca na yagonimate. E tukuni ni kevaka e dua na watina e via mate me rau sala vata kei na turaga ena vanuaniyalo me vakaraitaka mai. Sa qai dua na watina a gole vei ganena ka vakaraitaka ni via sala vata kei na turaga ena vanua e lako kina na yalona. Sa qai vakadonua na ganena ka kaya sara vua me lai sili, oti me vakaisulu kei na ukuuku e ganita na vanua sa vakarau gole kina. Sa qai tene o yalewa vua e dua tale na yalewa, muloni e dua na tolonimasi me vaka na wa, sa qai taubeni vua. E buki vakarua na wa ni masi donumaka na yasa ni itikotiko, qai vivi e domona. E dua na yalewa me tabaka na uluna, dua tale me sogota na ucuna kei na gusuna, me kua ni cegu. Ratou sa qai yadua na mua ni wa e le va se lima na tagane uabula, ratou dre me rau veisivi na ibukui. Vakalailai ga sa davo matemate

ena ibe. Sa qai boro rerega na yagonimate, vakadavori e yasana na turaga. Ratou vakacabora na weka ni mate e dua na kamunaga vei ratou na weka ni yalewa, me isere ni wa ni kuna. Oti sa ra qai qarava nodra itavi na keli ibulubulu. Ra katuma rawa na yagonimate, ra qai vola na ivakarau e dela ni qele. Era cakacaka dabedabe toka ga me vaka ni tabu na tucake ni keli na ibulubulu ni turaga. Nodra iyaya ni kelikeli na isau. Se bera ni tekivu na kelikeli, e dua vei ratou e taura nona isau me vaka e vakarau kelikeli, qai vakacobara vakalasulasu vakatolu, me kua ni lauta kadina na qele na kena ikava sa qai lau kadina.

Meda tomana sara yani na kena ikuri....

Na imatai ni iluku qele e keli mai e vakatokai me 'qele tabu'. E olo vakamaqosa ena draunikau, ni oti na veibulu me qai bulu tale ena ruku ni vatu e vakaduri e lomadonu ni ibulubulu. E dau rauta me 5 se 7 veimama na fute na duku ni ibulubulu. Sa qai kau mai e va na draunileba veiveisa, soli vua e dua vei ratou na keli ibulubulu, me qai veiveisataka vakava, qai biu e loma ni davuke. Sa qai vakadavori na yago ni turaga, yadua na yalewa kunati e yasana ruarua. O koya e yasana imatau e vakataqari na ligana imatau e sere ni turaga, koya ena imawi na ligana imawi.

Ratou solegi vata ena masi. Oti ya sa qai biu sara i loma e va na tikiniqele, qai butuka o koya e keli ibulubulu. Sa qai biu tale e va na draunileba, yarua e muana ruarua, qai va qo e dua vei ratou na keli ibulubulu, "E kila na kalou me kua so na mate". Sa qai bulu yani vakaoti, a dua sara na kena vatu, na qele tabu e rukuna. Tevu e delana na ibe, ra qai veisukayaki na mai veibulu. Ni se bulu tiko, sa kama

na nona vale. Ratou qai gole ena ruku ni tolo ni wavusovuso kei na dua na wa rau vesu vata e loma. Rau le rua na tagane me rau qai yavita na dakudratou ena draunisalato. Kena inaki me kau laivi na iboi ni mate kei na qele. Oti ya ratou sili, qiliraki e yagodra na draunimoli boivinaka e so.

E loma ni bogi ni dua na drau ra sili e *veisiga* na keli ibulubulu. Ra silimaka tale ga na *iwau* a taura tiko na turaga sa bale. Ra *tukuna* ni sega ni tomana kadina na yalona na iwau se tabua, na yalona ga. Oti sa biu na iwau e matani burekalou. Ena oti ga e bogi dua na drau qai vakatarai mera suka i vale na keli ibulubulu. E loma ni gauna qo ra vakani vakavinaka sara tiko; ni sa cava na bogidrau, e votai na nona iyau, ra suka ligatawa i nodra *dui* vale.

O ira na marama era a tara na yagonimate era sili ena wai vakatakataki ena vatu, qiliraki e yagodra na draunimoli, veitarataravi e loma ni va na siga. So e oti ga e dua se veimama ni aua se baci sili, me taqusi *laivi* sara na iboi ni yagonimate. Ni bulu oti, na kena bogiva e tara kina e dua na vale ena ibulubulu.

O ira kece ra tara na yagonimate sa tabu na ligadra. E so era sega ni tara na yagonimate ra bolebole ga me sa tabu na ligadra. Ke dua a tabu tiko, ena tara tale ni tara na yagonimate. A va kina o Rokotui Dreketi. Nona tara na yago i tacina sa mai tara kina. O koya e tabu tiko e sega ni rawa ni tara na kena. E vakavula sara tu na tabu qo.

E loma ni bogitini ni bale ni turaga levu, dau nodra cakacaka na tamata kece, qase, gone, turaga, tauvanua, mera veisagai nira vakayacora tiko e dua na itovo lasa qai

mosi, yacana na vinasa. O ira na turaga era yadua tu na iyaragi bitu mera viriki ira kina na marama ena tikiniqele kaukamea. Qai dua nodra imoku na marama na wakanikau lovelove se tolo ni wa kaukua, e so era yadua na wa se dali e vesu e muana na qanivivili lalai. Era matai sara na vakayagataka na kuita qo, e so era mavoa sara kina vakaca. Era laulauviri tiko na yalewa yaloqaqa qo, ra sega ni vakasuka, qai vakadua mera qaqa o ira na yalewa ni Viti vei ira na nodra turaga. Na levu ni nodra gugumatuataka na iwase ni cakacaka ni somate qo, eda via tukuna tiko de duatani na mataqali yalo e tu vei ira, vaka sa yavalati ira tiko nodra via sauma ni ca makawa ni dua na gauna balavu ca na gauna lekaleka e soli kina vei ira.

Era bau oka tale ga na luvedra na wekanimate ena cakacaka ni vakaloloku vakaitaukei. Ni *oti* e bogi tini, e musu *laivi* e dua na tolo ni iqaqalo lailai (*iloloku ni mate*). E daramaki na iqaqalo ena maliwa ni rua na *yame* ni *matau*, qai lautuki vakadua ena kau bibi na matau e cake. Sa qai kuvui na liga ena co me tarova na dra. E *sega* tale na ka e caka me wali kina. Na ulumatua duadua e *sega ni vakararawataki vaqo*.

Nira se vakacabori vakaimadrili na lalai, ra sa toro tiko na qase, koya e tasi na uluna, koya e tavuna na baluna, ligana, na dakuna. Levu na wekanimate ra lolo e na siga qai kana ga ena bogi. E so era tabu vuaka, so tale ra tabu uvi. Era vakaitavi kece kina - koya e sega ni kana e lolo, koya e sega ni vakaloloku e kaikaila ena marau.